

LUCEA FĂRUL

REVISTĂ

LITERARĂ

ANUL IV. NR. 23—24
Budapesta, 15 Dec. 1905.

Simoneau
©BCU Cluj

OCTAVIAN GOGA

POEZII

Prețul: 2 cor.
România 2 lei 50 bani.

Pe hirtie olandeză:
Ungaria: 3 cor.
România: 3 lei 50 bani.

Librăria

noastră are în depozit:

		Prețul	Porto
Alexandru Vlăhuța :	România pitorească —	3 C. 50	; 20
Dr. Sextil Pușcariu :	Ethymologisches Wörterbuch		
der rum. Sprache. Lateinisches Element. Broșat	7 cor. Legat	8 „	40 ; 30
George Coșbuc :	Crestomație pentru toți Românii — — —	„	90 ; 10
„ „	„Sacotala“ trad. lib. după Calidasa — —	5 „	— ; 30
„ „	P. Virgilius Maro : „Aeneis,“ traducere în		
	formele originale (Premiată cu 12,000) Ed. II	2 „	50 ; 20
„ „	Povestea unei coroane de oțel — — —	1 „	50 ; 10
„ „	Războiul nostru pentru neafirmare — — —	„	95 ; 10
Păcățian :	Cartea de aur. Vol. I—III Leg. — — —	36 „	— ; 60

— Toate operele apărute în editura institutului „Minerva“ din București. —

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

SUB DIRECȚIA

Dlor: ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU.

ORICE REPRODUCERE OPRITA.

THANATOS.

De citeori văd prin cimitirele noastre, moartea sculptată în josul crucilor, totdeauna mi-e năcaz, că nu mai dă Dumnezeu odată să ne avîntăm și noi la o simbolizare mai artistică a morții. Pentru ce să rămînem vecinic la concepția aceea strîmtă, medievală, care nu poate intrupa moartea, decît în forma unui schelet hîdos, cu coasa în mînă, cu un șerpe încolăcit, ce-î intră printr'o orbită a ochilor și-î iese prin gură?

Acei ce înțeleg numai în parte taina religiei, consideră moartea ca un memento îngrozitor, ameninșînd cu vermi din groapă, cu hidoasa discompunere a putrezirii; ceice încearcă însă a se ridica — întru cît omeneste e cu putință — la adevărata ei sublimitate, află în moarte nimicirea părții noastre materiale, liniștea pe care înseși cîntările funebre o accentuează: „Acuma m'am odihnit și am aflat ușurare multă“...

Adevărata țintă a religiunii nu este a hrăni oroarea față de moarte — aceasta poate fi misiunea numai a acelor, pentru cari cu moartea totul se sfîrșește — ci, mai mult ca orice, a face pe oamenii să se împace cu acest gînd, de care tot n'or să se mintuiască; a aprinde candela speranții pentru drumul ce duce la o altă viață, unde nu mai pătrunde strălucirea trecătoare a lumii pămîntești!

Înțeleg însă și știu să apreciez melancolia, ce planează asupra concepției morții. Doar oameni sîntem cu toții, și oricît de mîngăitoare ar fi credința, nu ne poate opri lacrimile, ce curg în fața unui mormînt ce are să ascundă o ființă iubită, nici emoția, ce ne cuprinde la cugetul, că avem să ne despărțim de viață, bună, rea cum a fost.

Mîntuitorul însuși a lăcrimat la vestea morții lui Lazar și a fost emoționat pînă la lacrimi cu ocazia cinei celei din urmă.

Lăsați decî morții tributul de lacrimi și de durere, dar nu faceți din ea un monstru hîdos, menit a speria copiii și sufletele naive.

Decît sute de schelete hidoase, cu coasa în spinare, mi s'a părut neasămănat mai elocventă inscripția simplă, ce am văzut-o pe ciucea unei fete tinere:

„Floare am fost, și m'am vestezit“.

În mitologia greacă Thanatos este un geniu frumos, cu facla întoarsă; Moartea și Somnul sînt frați.

În concepția creștină moartea este de-asemenea îngerul liniștei... un înger frumos... în haine lungi negre... cu zimbet duios și cu brațe de ghiață.

Eu am văzut odată îngerul acela.

*

Eram de zece ani abia, cînd l-am văzut. Bolnav cum eram, ochii mi se închideau de somn, tresărînd adese în spasmuri de friguri.

La căpățîiul meu, doctorul și cu prefectul meu de studii vorbeau încet, în vreme ce prefectul îmi mîngăia fruntea înfîbîntată.

Și eu prindeam din cînd în cînd cite-o vorbă: vorbeau de mine. Doctorul spunea, că abia de mai este speranță, să ajung dimineața.

Abia am așteptat să iasă din sală și alerg la patul unui coleg, bolnav de-asemenea.

— Petre, auzi ce-a zis doctorul, că eu poate mor pînă mine.

El se uită somnoros la mine și-și freacă ochii.

— Zău?

— Zău, așa a zis.

El ia lumina de la cap, mi-o apropie de față.

— Cască gura.

Și se uită cu ochi de pricepător în grumazul meu.

— E tot roșu, ca și la mine, nu te speria. Ian uită-te...

Mă uit și eu și rămânem pe gânduri.

Oare cum e acea când moare omul?

Iată o întrebare, care nu putea să încapă în căpățina unui mic student de-a II-a clasă gimnazială!

Mărturisesc sincer, că nici cea mai mică teamă nu mă preocupa.

Mai mult un fel de curiozitate mă luase în stăpânire. Eram curios de toate ce auzisem de cealaltă viață, de surorile mele moarte, cu cari, nu mă îndoiam nici o clipă, aveam să mă întâlnesc negreșit. Și-mi părea bine, că am să scap de matematică, și mai ales de geografie, din care răspusesem odată cam slăbuț.

Aud pași pe coridor.

Dintr'o săritură mă azvîrlu sub plapomă. Prefectul venia cu cartea și cu patrafirul, să mă spovediască.

M'a luat de mină, mi-a povestit așa de frumos... și eu mă uitam mirat, cum își ridică într'una ochelarii și-și șterge ochii cu batista. Pe urmă mi-a pus patrafirul pe cap și eu am început să înșir tot ce rău am făcut pe lumea asta: cum anume am fumat odată după lemnărie, cum am sărit odată gardul de m'am scaldat în Tîrnăvă, cum am mințit odată tatii în scrisoare că mi-s rupte ghetetele, și mie îmi trebuiau bani pe bomboane...

Am tot spus... multe păcate aveam eu la vîrsta aceea... pe urmă prefectul mi-a dat un borcan de dulceată și mi-a schimbat compresele la gît.

Îmi era somn. Și înainte de-a închide ochii, mi-am adus aminte de părinți și de frați și de casa noastră. Vedeam ca în vis pe servitorul cel bătrîn care m'a ținut pe genunchi cînd eram mic și mi-a spus atîtea povești frumoase, și cînele nostru îmi lingea mîna și mișca din coadă...

— Petre, auzi Petre...

Tovarășul meu se ridică speriat.

— Ce-i?

— Auzi... clopotele!

Auziam deslușit clopotele de la noi, pentru cari mîncasem atîta bătae.

El vine și se așează la marginea patului.

— Nu-i nimic, visezi, doar noaptea nu trage nime clopotele.

Mă uitam la el cu neîncredere, auziam deslușit doar.

În colțul de lingă ușă, vedeam ceva ca o umbră mototolită. Îmi era frică să mă mai mișc.

Și umbra se ridică... vine spre mine... era

chiar să dau un țipet, cînd o recunosc. Era îngerul păzitor, pe care îl sărutasem în fiecare sară, deasupra căpățîiului meu, numai fața-i era mai tristă... și avea în mină un paloș sclipitor.

El s'a așezat de marginea patului, m'a acoperit cu plapoma, s'a culcat alături de mine pe perini și a început să-mi vorbiască mîngăindu-mă cu desmierdări...

Dimineața cînd m'am deșteptat, tata veghia la căpățîiul meu; doctorul și prefectul de studii erau veseli.

Criza trecuse.

Și eu priviam în jur de mine cu un fel de mirare că mai trăiesc și cu un fel de regret după viața de apoi, întrevăzută în spasmul delirului.

Și nici astăzi, după 18 ani, nu știu bine dacă mă bucur sau dacă îmi pare rău, că profeția doctorului nu s'a împlinit.

Al. Ciura.

MÎNGĂIERE.

La o prietină.

Mă furișez și plec de-acasă...

Trec drumul lin, la ușă-ți bat...

Mă rog de-ai tăi ca să mă lasă,

Un ceas la tine lingă pat...

Îți pun încet pe frunte mîna...

Ascult ce-mi spui... ascult... și tac.

„Ce lungă-i ziua... săplămîna...

Și uită-i luna de cînd zac...”

M'aplec și sărutîndu-ți fața...

O taină la ureche-ți spun...

Car' poate să topiască ghiața...

„Știi că-i aproape de Crăciun?”

MARIA CUNȚAN.

Atîta mi-a rămas...

Atîta mi-a rămas și mie

Din visurile tinereții:

O dragoste neprihănită

Ca 'ntîia rază-a dimineții.

Dar focul ei n'a fost ursit

Să ardă 'n mîiază de vară,

Că n'a putut ca să trăiască —

Dar nici nu poate ca să moură...

Și-atîta mi-a rămas din toată

Furtuna dorurilor multe:

Că sufletul mi-e azi cuminte

Și-i gata vecinic să m'asculte.

Din tot belșugul de vîpaie

A mai rămas o luminiță

Dar asta una tot mai arde —

Și nu mai pot s'o sting, bătăiță.

M. Popovici.

DASCĂLUL VINTILĂ.

Unde ulița mare face o cotitură adîncă în pometurile grădinilor, stă o căsuță cu strașina lungă de pae, cu două ferești ce privesc mirate. Îți face impresia unei femei bătrîne, micuță, ce a înlemnit în înfundătura aceea și nu mai știe pe ce lume e. Un nuc rotat, care vara trimite luciri de bronz, atinge cu crengile netede ca șerpui coperișul căsuții. Curtea e mică, — un cuib — să încapă trei capre, una bălană, cu barba mîndră, albă, a doua cu țință neagră în frunte, cu petece de pănură cernită pe trup. Asta-i „tărcata dracului“. A treia are blană ruginie. Se pare că-i tot ploauă, așa i de bolnavă privirea.

Cît ce dă mugurul și încolțește iarba — de pare c'ăi preșerat virfuri de ace verzi pe tot întinsul oprituului — pînă nu ciripește rîndunica, răsună în liniștea umedă a dimineții cornul căpraruului. Pare o chemare adîncă, puternică pre înălțimi. Din zvonul glasurilor încete ce trezesc vitele din bătătura caldă din curte, din scîrțaitul porțițelor ce se deschid larg, se desfăc par'că preludiile calde ale unei treziri puternice la viață. Mugete de vaci plîng unde și unde; răsunetul lor se aude departe ca un suspin. Unii, după ce au privit mult în lungul drumului, își duc vitele iar în curte: n'a fost cornul ciurdarului. Asta adună caprele, ele mai întii, că ele-s mai sprintene, săracile. Dar a învățat nărav rău căprarul: știe să buciune și ca ciurdarul. El ar trebui să zică suptire, prelung, și iată dă glasuri adînci, de încurcă mințile bieților creștini.

Numai pe Vintilă nu-l încurcă. Și doarme el iepurește de tot, mai ales de cînd i-a murit baba. Că avea o băbușcă cu obrazul cît pumnul, și în pumnul acela ochii erau două gămlii galbene de ac, dar care sforăia toată noaptea, de lui Vintilă i se părea că diacul cel bătrîn cîntă în biserică. Și dormia Vintilă butuc pînă răsăria soarele. La moartea ei nu i-a dat nici o lacrimă, nu s'a supărat, ci i se părea că a pierdut ceva, nu de mare preț, dar ceva. De multeori eșia în curte cu pălăria în mînă, dar se 'ntorcea grăbit să-și iee pălăria de pe pat, și abia tirziu, după ce nu o afla nicăiri, băga de samă că-i la el. Beșica cu tăbac îi era după șerpar, și adeseori o căuta prin toate unghiurile. Și găsindu-o nu se putea răbda să nu zică: „Par'că a dat necuratul pe-aici!“

Vintilă era în tălpi la cea dintîi suflare a căpraruului. Eșia în curte și-și chema caprele. Tremurîndu-și barbele, cea bălană și „tărcata dracului“ își puneau picioarele dinainte pe șerparul lui Vintilă și i se uita țință în ochi. Cea roșcată sta de-o parte și nu-i venia să se

apropie. Două coji uscate de mălai se smînciau din minile lui bătrîne, și caprele se depărtau acum ronțănind mulțumite. „Încet, fetele mele, să nu vă rupeți vr'o măsă, ca fie-iertata Ileană. În vremea din urmă îmi tot arăta cîte-un colț. Îl pune în palmă și-mi zicea: „Iacă!“ Dar tu, roșcato, nu vrei nimic? Pare că duci groaza lupilor, așa ești de fără vlagă. Ia și tu și mai prinde putere!“ După ce-i da și roșcatei o coajă, deschidea pe 'ndelete porțița. „Hai, fetelor, la iarba verde. Să-mi veniți jucînd și întinerite. Tu, roșcato, vezi de te mai scutură și tu, că de nu ajungi pe urma babei mele, săraca!“ Vorbia așa cu ele și le tot da sfaturi pînă ajungea în uliță, pe urmă caprele i se amestecau între celelalte, de nu le mai cunoștea.

„Să vezi, dascăle Vintilă, ai tărcată îmi scoate sufletul. Am noroc că-i învățat cînele și mi-o întoarce el. Nu are stare nici pînă ai umplea o pipă de tăbac!“

Vintilă zimbește, se uită după capră, dar nu o mai vede. „Să vezi — zice el — pe fie-iertata a băgat-o odată în toate groazele. Căzuse noaptea de vreme, că dase niște neguri de părea c'ăi preșerat cenușe prin aer. Eă, — cum eram eu pe atunci — mai răsfoiam printr'o carte. Deodată vine baba sprintenă ca o fată mare și trîntește ușa de gîndia că vin tătarii. „Dascăle, am văzut pe dracul!“ zice ea. „Bine că l-ai văzut“ zice eu — și cetesc mai departe. Dar pot să scap de ea? Nu și nu, că ea l-a văzut. Dacă nu cred, să mă duc să-l văd și eu că e înaintea ușii. Atunci m'am uitat odată aspru la babă, am pus ochelarii pe carte și am eșit. De-o proptea a gardului era un căpăstru, în el și-a fost încurcat coarnele tărcata, ș'acum sărea de mama focului să scape și nu mai putea. Mă apropiu eu ș'o descurc, iar baba făcîndu-și cruce, fugi în casă. De-atunci îi zicem noi „tărcata dracului“.

Caprele sprinte se 'mprăștie, și căprarul trebuie să-și iee ziua bună dela dascăl. Vintilă merge încet, cu capul în pămînt spre casa din înfundătură. Acum vede el numai cît e de pustie curtea și casa. Îi vine să se ducă, să porniască undeva, dar nu știe unde. Ar ști el, dar n'a răsărit încă nici soarele. Cum trece de greu vremea, doamne! Uite, după ce a cercetat unde au dormit caprele azi noapte, după ce a intrat de vr'o trei ori în casă și a eșit iară, i se pare că s'a sculat de-un veac, și încă nici soarele n'a răsărit. Alta era odată, he! cum au trecut vremile cele bune.

Vintilă se așază pe podmol, își aprinde pipa, și fumul tot iasă acum de sub marginile largi ale pălării și se perde în stra-

șina de pae. În văzduh e liniște încă, numai în depărtări se aud unde și unde sbierăte prelungi. În răstimpuri se pornește o boare domoală, ce trece în grabă, dupăce a înfiorat frunzele perilor din grădină. În înălțimi se face tot mai lumină, se pare că cerul se înalță, se limpezește tot mai mult. Dealurile înalte își lasă încet, încet vâlul ușor de umbră, care lunecă tot mai multă la vale, pare că se topește și nu rămîne nimic din el, și soarele ocheste împrăștiind sulii albe, subțiri, pintre copacii de pe coasta dela răsărit. Pe drum se aud acum glasuri arginții de copii cum mină vitele. Pogănici de-un cot și-o palmă, cu pălărioara dată pe ceafă, merg cu pași largi pe lingă boii din jug, în răstimpuri se opresc să pocniască „pe sub mină” din bici și privesc apoi cu ochi învingători, beți de mulțumire, la tatăl ori sluga ce vine în urma plugului. Și pare că anume e zvîrlită casa dascălului în unghetul acela al uliții, să nu vadă nimic. De cîte ori s'a certat el cu baba pentru asta! Să-și scoată casa la drum, în șir cu casele creștinilor. Dar Ileana nu și nu! Acolo s'a pomenit ea; în cotitura aceea. Vintilă se scoală nemulțămît de pe podmol și iasă la uliță. Să mai schimbe o vorbă cu cineva, că doar' nu s'a îngropa de viu.

Știa Vintilă pentrece iasă. Că treceau plugurile, treceau carăle și oamenii îi dau binețe ca la o față cinstită. Dar' nu asta o aștepta el.

Cînd soarele se ridica de cîteva surluri, din porți, unde și unde, se iviau copii cu cărțile subsoară și o luaă pe drum la vale. Mulți nu erau, că unii răgușiau pe lingă brazdă, și-au stricat de cînd s'a desprimăvărat, trei plesne la biciul de fuior. Alții adormiau în sunetul zurgălăilor de ciaie, afară pe cîmp, cu oile. Dar totuși veniau destui, că era satul mare și oameni bogați. Zece, doisprăzece, ori cînd putea să adune Vintilă în jurul lui. Și care se apropia odată de el, pace bună să mai vrea să știe ceva de dascălul dela școală.

— Să vad, băiete, ce cărți ai! Nu-ți fie frică, nu ți le ia moșul! Așa! Măi, că frumoase-s bată-le să le bată. Tu pînă unde știi din ea? — Copilul cu capul plecat răspunde: „Pînă la V, v”. Mult, tare mult! zice Vintilă. Dar tu pînă unde? „Eū pînă la iu-iu!” Asta-î și măi frumos. Auzi, mă Ionică, — Ionică te chiamă? știi tu zicala aceea: „U iu iu, bunu-i puu, da-i măi bună găina, care-o frige vecina”. N'o știi! Ei vezi, apoi aia s'o știi tu! Atunci aș zice și eū că nu înzadar îți dau de mîncare acasă. — Vintilă ia apoi cartea altui băiat. Măi că ce chipuri mîndre, bată-le puterea. Dar uite aici unul samănă cu jidanul nost. Asta cine-î? Copii se adună grămadă să vadă toți. „Cină să fie, ala-î Moisa”, zise un băiat, mirindu-se că Vintilă nu știe nici atita.

— Bine, dar cine a fost Moisa? Acelaș glas răspunde răs-picat: „Acum nu măi trăește, da lui i-a dat Dumnezeu celea zece porunci pe două tăblițe de piatră”. Să știi c'ai nimerit-o, frățioare, cine ți-a spus așa? Copilul răspunde acum măi sfios, cu ochii în pămînt: „Domnul învățator.” Așa! par'că el știe, zice Vintilă. Uitați-vă voi la mine, samăn eū cu domnul învățator? Nu samăn. „Nu! zice un băiat, că dluī n'are așa mustăți mari și nu i-s albe”. — Ba mustăți are, mă, dar barbă n'are de loc, zice că barbă numai copii poartă. „Și-apoi e măi mare decît dta”. Al treilea se mestecă și el în vorbă: „Poate el fi înalt dacă-l duce vîntul — așa a zis odată mama de domnul învățator.”

Vintilă se uită odată pe uliță, și zice apoi băeților: „Ian haidați numai, șoldanilor, să vă spun eū cine a fost Moisa. De unde să știe dascălul vost cine-î, dacă nici nu s'a născut cînd trăia Moisa”. Bătrînul pornește încet, copii după el și aproape de porțița lui se oprește. Aci nu-l bagă în samă trecătorii de pe drum. „Moisa ala a trăit aici la noi în sat. Eū îl știu cînd a venit, că era numai zdrențe, ca toți jidanii. Avea un nas, uitați-vă numai la copilul cel măi mare a lui Ghidali — chiar așa avea nasul. S'a rugat el pe la toți creștinii să-î dee sălaș, dar cine să-și ia pe necuratul în casă? Că trebuie să știți că jidovii toți is înfrățiți cu dracul, deaceea nu-s ei de-o lege cu ceilalți oameni. Dacă a văzut el că nu-l primește nime, a mers în casa părăsită. Că era aici o casă fără uși, fără ferești, în care n'a locuit puī de om de cînd e lumea asta. Și s'a dus el acolo, fără să-î pese de vorbele oamenilor, cari spuneau cîte minuni toate, de ce se petrece în casa aia. Vezi că jidanul la ce e necurat trage. Și-a stat el acolo trei săptămîni încheiate și n'a eștit din casa aceea. Cînd a fost într'a patra săptămînă, miră-te lume de ce n'ai măi văzut. În locul casei celei părăsite o casă nouă nouă, de peatră, cu ferești ce străluciau cumu-î argintul și cu table la ferești văpsite verde. În casă? Bogățiile din lume și nu alta. Năfrăm de mătăsă, pălării, opinci și niște giulgiuri măi albe decît zăpada. Cînd le vedeai rămînea încremenit! De unde să le aivă toate astea? Vezi, era să uit: erau acolo gogoroane de zăhar în toată forma, fluerici roșii de zăhar, de să moară copiii după ele. Lumea se crucia și nu înțelegea. Da eū l-am păzit odată noaptea să vad ce face. Și de ce-am văzut mi s'a făcut părul măciucă. Din casa lui duceau niște trepte de peatră pînă în mijlocul pămîntului. Și cît ce se așezau creștinii bine, dupăce-și gătau cu toții rugăciunile de sara, pe treptele acelea veniau din inima pămîntului patru harapi, negri ca tăciunele, numai dinții le sclipiau albi. Aduceau bogății nouă: șurte de mătăsă, rumenele și

cîte minuni, iar înapoi duceau, învăluit în niște fețe albe, ceva ce se tot zbătea să scape și nu putea. Aceste le da jidanul. Mă miram eu că ce să fie în învăltoarele acelea albe, și nu puteam găci. Cînd deodată iată că mi se arată un înger și-mi zice: „Fiule, nu te mira; acelea ce se zbat, sînt sufletele femeilor și a oamenilor ce au cumpărat din bolta asta. Sînt arvunite iadului, că bogățiile acestea din iad au eșit“. „Bine — zic eu — sfinte îngere, bine zici, așa trebuie să fie. Dar spune-mi, rogu-te, în ștergura aceea mică ce suflet poate să fie, de se zbate așa de tare? „Vezî, fiule, acolo e sufletul unui copil, ce tot după gogoroane de zăhar a umblat pînă-î lumea. Fura ouăle din cuiburi, nici cuibarul nu-l lăsa și le ducea la jidanul să-și iee gogoroane“. Așa trebuie să fie, sfinte îngere, zic eu, — dar rogu-te spune-mi, acolo în năframuța aceea neagră pe care o duce harapul cel mai buzat, ce poate fi? Că doamne cît de tare e strînsă năframa, și cum se chinue ce va fi în ea. Și îngerul îmi răspunde iar, tot pretinește: „Acolo e tot sufletul unui copil. Dar asta e mai mare. S'a fost învățat de trăgea tăbac, de părea că-î ficior june. Și fura pe ce putea pune mîna și ducea la jidovul de-și lua tăbac. Acum va trage fum de cătran și de zmoală din iad, că acolo va fi pedepsit să stee.“ Și m'am mirat eu mult de toate acestea, și m'am rugat de înger să mă lase și să se ducă. Abia s'a dus îngerul, iată doi pitici vin pe trepte la deal, cu cîte un butoiu mare în spate. Îl lasă la jidanul și cînd pleacă văd că ia cîte un sac în spate. Și sacul acela se zbătea de părea că e plin de pești. Și aș fi vrut să știu ce-î în saci și-mi părea rău că i-am zis la înger să se ducă. Și simțiam sub țîța sîngă o durere așa de mare la inimă, de-mi părea că voi muri în cîteva clipite. Și iată că mi se arată iar îngerul. „În saci — zice el — sînt sufletele oamenilor ce bea vinars dela jidanul“. Bine, sfinte îngere — zic eu — așa trebuie să fie, dar spune-mi rogu-te, penruce mă doare pe mine așa de tare inima. — Îngerul îmi arată o glaje plină jumătate de vinars. „Jumătate tu l-ai beut, și o parte din sufletul tău încă e în sac, de aceea te doare inima“. De atunci dragi copii nici un strop de vinars n'am mai beut“.

Copiii stau cu ochii ațîntiți la Vintilă și nu le mai vine nici să răsufle. Bătrînul îi privește mulțumit și în gîndul lui își bate joc de dascălul ce așteaptă copiii la școală.

„Să vedeți numai, dragii mei, aceste toate se întîmplă de cînd se găta rugăciunile de sara pînă se încep celea de dimineață, cînd se apucă oamenii de lucru. Pasă-mi-te necurații nu pot suferi puterea rugăciunilor. Acum jidanul acela sărac — Moisa, s'a dat îmbogățit, dar oamenii

din sat sărăciau văzînd cu ochii. Odată vine Dumnezeu și cu sf. Petru pe pămînt, să vadă cum o mai duc oamenii. Și au văzut cum o mai duc oamenii. Și au văzut cum muncesc Românii săracii, de li se îndoaie spatele și li se veștezesc fețele, și nu puteau să știe de unde le vine răul, și de ce-s atît de săraci. Pînă odată dă Dumnezeu cu ochii de bolta jidovului. „Vezî tu bolta aceea, sfinte Petre?“ i-a zis. — „Văd, Doamne.“ „Apoi să știi că aici e buba.“ — Și sf. Petru a pocnit dintr'un bici și îndată s'a făcut nevăzută casa aceea, numai jidanul a rămas schimbat în stan de piatră. De pe stanul ăla de piatră s'a făcut chipul lui Moisa, pe care l-ați văzut în carte și de-aceea l-au tipărit acolo, ca de cîteori îl veți vedea să vă aduceți aminte de povestea asta, care chiar așa a fost cum v'am spus-o“.

Băieții nu zic nimic, ci deschid cartea să vadă iar chipul. Părea că numai acum văd ei bine, de ce e chipul acela tot într'un loc și de ce nu se mai mișcă de-acolo.

Dascălul Vintilă i-ar putea ținea așa o zi întreagă să nu li se urască. Și copiilor nici prin minte nu le mai trece să meargă la școală.

Îi învăța să numere în toate limbile din lume: „Uni, doni, tini, pani, roti, coti, sava, mili, gili, cioc“.

Dar bine, el e de vină, că vr'o femeie cu ochii mai în patru se pomenește numai de-odată între copii. „Măi Ionică, mă, aici te-am trimis eu? Indată la școală!“ Apoi cătră Vintilă: „Zău, i-ai mai putea lăsa și dumneata în pace. Plătim dascăl, plătim că nu ne merg copiii la școală, și dumneata ni-î oprești din drum. Toamna așa, primăvara așa. Mă mir că nu-î oprești și iarna!“

„Că de multe te miri tu, fetișo, dar n'ai avea de ce să te miri!“ îi răspundea minios Dascălul Vintilă. „Ce învață dela dascălul ăst nou? Încep cu i și gată cu z, și cînd au ajuns aici nu mai știu nimic. Nici tu un cîntec, dacă nu de lume, cel puțin bisericesc, nici o poveste din bătrîni, ci numai tot buche și iar buche, număr și iar număr. Și de unde să învețe dacă nici deșiratul ăst de dascăl nu știe? Tu te miri, dar n'ai avea de ce te mira, mai bine ai fi șezut acasă și ți-ai fi văzut de cusătură. Doamne, cum s'a mai ticăloșit lumea asta!“ Și dascălul Vintilă se duce în curte, pe cînd copiii se împrăștie, privind mereu în urmă.

Inimi rele ca la oamenii de azi să nu mai afli! Auzi, să-ți vie o nevoieașă de nevastă, să-ți dee peste nas! Cînd a murit popa Crucean, tot satul a vrut să-l facă pe el popă. Știa carte, cînta în strană, că avea un glas de te ungea la inimă. Dar Ileana lui nu și nu. Să nu să sue așa de sus, Bine, nu s'a suit, deși Ileana nu de asta s'a sfiit, ci-î venea greu să-l știe

Bartolomé Esteban Murillo: Concepción de María.

Raffaello di Giovanni Santi : Madona Sixtină.

dus pe Vintilă de-acasă. Era o femeie cum e mai rău: nu putea să pună un lucru la cale singură. Dar popa Crucean a fost și popă și dascăl. Vintilă dacă n'a voit să fie popă, dascăl a trebuit să fie. Și zece ani a purtat slujba. Din cîți nu s'au ales oameni cari au învățat la el? Cîtecele bătrînești, cîtece de lume, învățate de pe tipar, răsuna în crîșme și pe uliți. La Crăciun Irozii băgau spaimă în femeile mai fricoase. Dar odată a venit un domn mare, — cine știe de unde a venit — s'a uitat la școală, a văzut că-i bună școala, a mers în lăuntru, acolo tineri de toată vrîsta pînă la al 17-lea an. Veniau că era cu lipiciu la vorbă dascălul Vintilă. Și-l întreabă domnul acela: „Aștia toți umblă la școală?” — „Dumneata nu vezi că toți?” — „Apoi bine, după regulament trebuie să umble deosebit, trebuie făcută împărțire în secții și clase?” Vintilă se uită la el mirat, dar nu zise nimic. „Cum îi poți învăța dta pe toți deodată?”

„Vezi dacă ai fi dascăl ai ști. Dar vād că nu ești. Aici fiecare își are meseria lui. Placă-ți numai de stai aici și ascultă”. Și domnul cel străin rămase crucit de ceea ce-a văzut. Au fost numai două puncte: Cititul și cîntatul. Citiau cei mici, iar cei mari se adunau roată în jurul lor și se uita și ei la litere. „Vezi la cești înaintați în ani nu le mai poți băga în cap brichile să le tot spu, dar cînd vād cum învață cei mici, prind cu mult mai bine”. A urmat cîntatul. Un cor puternic, aproape bărbătesc, a făcut să se zbată între pereții școlii melodiile din „Deșteaptă-te Române”, „Drum-bun-drum-bun, doba bate”, „Oștile stau față 'n față”, „Hai să dăm mînă cu mînă”. Apoi s'au apucat de celea bisericesti, dar cînd au ajuns la „Cari pe Cheruvimi” domnul cel străin și-a luat pălăria și a mers ată la preotul — era un popă tînăr, venit din școli mari — și i-a spus să pue lacăt pe școală, pînă va veni învățător nou.

Și-a venit învățătorul cel nou, îmbrăcat nemțește și cu cort în mînă. Văi de capul lor, de vor fi toți dascălii aști noi așa. Dascălul Vintilă ori cît a fost de năcăjit n'a putut să nu ridă din tot sufletul cînd l-a văzut. Îl vede și acum, uscat și subțire, cum umblă prin sat și așteaptă să-și iee toți pălăria dinaintea lui. Dar în strană în biserică l-a și făcut de multeori de rîs. Că da să cînte și el cîte ceva, dar ce folos că nu-l ajuta sufletul. Se 'nădușa. Și dascălul Vintilă, privindu-l disprețuitor, cu fața zimbitoare, începea el cîntecul dela început. Ș'apoi totuși vrea să fie domni. Asta nu-i intra în cap dascălului Vintilă. De ce să nu-și iee de nevastă o fată din satul unde e dascăl, și de ce să mai umble și el după domnișoare? Să împreune două sārăci, să ridă

dracu de traiul lor. Una bogată, numai patru boi să fie în curtea dascălului, ce bine le-ar sta! Dar nu! Zice că-s domni și trebuie să se însoțască cu domni. Vede el bine Vintilă cum e domnia lor și odată i-a și spus dascălului: „Domnule învățător, bine e așa: dumneavoastră doauă umbre, și copiii patru chipuri de ceară?” Dar dascălul s'a mîniat foc și a zis că nu așteaptă nici un sfat dela nime. Știa el Vintilă că-l doare pe învățător de ce-a făcut, dar acum era prea tîrziu.

De cîteori i se pornia cu rău de dimineată, dascălului îi venia în minte slujba ce a purtat-o cu atîta cinste pentru biata Ileana, Dumnezeu s'o ierte. Și mai simția încă așa o răzvrătire împotriva dascălului cestui nou, de nu mai avea astîmpăr prin curte. Altădată, cînd nu da nime de el în cotitura aceea de uliță, făcea pe copii să ridă cu lacrimi imbinat sub barbă, să stee smîrnă și să-l asculte cu ochii mari, mirați, să priviască speriați unii la alții. Și Vintilă își neteza barba lungă, se uita cu ochii blînzi la odraslele din jurul său și de cîteori gîta cîte ceva de spus, plescănia din limbă și zicea: „Mă, șoldanilor, mă!” Pe ziua aceea întreagă era mulțămît. O liniște adîncă i se așeza pe față, de părea că e omul mulțămît cu sine, ce așteaptă să-i sune ceasul. Ședea pe podmolul căsuții, sub strașina lungă de pae, fuma și tușia, mai mișcîndu-și din cînd în cînd cîte-un picior, să și-l desmortească. Ochii albastri, spălăciți ca cicoarea veștedă, nu mai vedeau nimic, deși priviau mereu în depărtări mari. Din cînd în cînd i se părea că deschide cineva ușa căsuții, își întorcea capul într'acolo, și nu vedea nimic. Dar nu-i venia să creadă, și cînd vedea că nu vine nime, mergea pînă la ușe, o deschidea și-și băga capul în tindă: „Tu ești, Ileano?” Apoi fără să mai aștepte vre-un răspuns venia iar și se așeza pe podmol. Barba i se așeza domol pe piept, pleoapele i se închideau de jumătate, iar pipa stînsă spînzura din colțul gurii, tristă și afumată.

Dar nu era așa de pacinic Vintilă, cînd vr'o afurisită de nevastă se trezia ca din întimplare, cînd rideau copiii mai bine de poveștile lui. Atunci o spăla cum știa el mai bine, pe cînd barba i se zbătea repede de piept și intra mînios în curte. Iar după ce se convingea în gîndul lui despre nemernicia oamenilor de-acum și-a dascălilor, intra bolborosind în casă. Ia, acolo în ungherul acela de fereastră și-a pus el tîbacul mai înainte cînd a eșit la poartă. Unde poate fi, că nu-l găsește! Și pipa e stînsă de mult! În fereastă nu-i! Dar pe cuptor? Nici acolo. De bună sama va fi în masă! I-l punea baba cîteodată acolo, să nu mai dee de el, că făcea un fum ca acela în casă, de biata Ileană cum ședea pe vatră se umplea de ce-

nușe pînă după urechi, atîta tușia. Zicea cite-odată baba: „Vezi, dascăle, mi-oî scuipa odată sufletul“. „Scuipăți-l“ zicea Vintilă, fără să se uite la ea.

Dar acum nu e nici în masă!

Unde dracu l-a fi pus baba? „Las' numai c'om grăi noi, numai să vii odată acasă!“ Și Vintilă trebuia să meargă acum să-și cumpere alt pachet. Pe drum se mai gîndia așa în răs-timpuri: „A fost pachetul de jumătate. Ce va fi făcut Ileana cu el?“ Tirziu de tot, dacă se întîlnia cu vr'un creștin pe drum și acesta îi da tare binețe, Vintilă trăsăria, spunea cu glas înalt, aspru: „Viață, tinere“, și-i venea în minte că pachetul cu țabac e afară pe podmol, iar de baba lui își uita, ca și cînd n'ar fi trăit nici odată în lume. Acum însă era mai departe de drumul jumătate, și nu se mai întoarce. Trecea pe lingă bolta jidanului, fără să se uite la ea. Cînd pleca tare cătrănit de-acasă, pe dinaintea bolții lui Ghidali mergea încet și-și făcea trei cruci largi, să-l vadă lifta și să crape necuratul în el de ciudă. Dar de-acî nu mai e să mergi de-o aruncătură de băț și dai de bolta mărgineanului. Așa știe alege pachete pentru dascălul: tari ca piatra. Știi, unu să facă două de-ale jidovului. Mărgineanul îl cunoștea pe Vintilă de e în toate bune ori rele, după cum intra în boltă. Că de era în toate apele, venia ca ori și ce creștin, deschidea ușa, da binețe, sta de vorbă, și în sfîrșit spunea ce-i năcazul. Dar de era cătrănit dascălul, ciocănea la ușe, ca și cînd ar intra la domni în casă, și nici nu închidea bine ușa, și zicea, fără să se uite la boltaș: „Un țabac de trei“ și-i și izbia creșarii pe masă.

„Ian las', dascăle, nu-ți mai bate joc de mine. Doar dta ești om luminat. Uite ce bani îmi dai!

— Ce bani? zicea Vintilă.

— Bani cari nu mai umblă azi. De pe vremea lui Por împărat!

— Auzi, Bucure, și tu vreî sfadă azi?

— Ce sfadă, dascăle? Dacă-s banii răi!

— Măi, că învățați sînteți voi, ăștia cari ați răsărit acum. Știe și el trage două dungî cu creta pe tăbliță. Așa zice: s'au dus două litre de vinars! Și hait! Și el om învățat, om cu carte la cap. Săca-v'ar capu și să rămîie cartea. Nu cumva dela dascălul cest nouă ai învățat să cunoști banii? — Boltașul ride șiret și ia creșarii.

— Acum ori ce-ai zice dumneata, dascălul ast nouă știe carte cît un popă.

— Da! cît un popă de-a țiganilor. Știi tu vorba aceea, c'odată au vrut și țiganii să-și aleagă popă și n'au găsit în tot satul lor așa om cuminte cum le trebuia lor. Au prins deșelatele la telegi și-au mers în satul vecin. Dada s'a pus cu pilde și cu ghicituri pe faraonii de

aici. Și ghiceau ei și nu prea. Da unu nu zicea nimic, ci sta și tot rîdea. „Hep! zice dada așa-i mai cuminte, c'asa le știe de bine pe toate că ride de noi ce întrebări ușoare punem!“ Și l-au pus în teleaga cea mai mare, și-au prins la ea trei cai roșcați, la spate cufundați, trei cai călușei să te tot căruți cu ei. Și așa l-au adus pe popa și l-au pus în ușa bordeiului celui mai frumos și s'a strîns toată țigănia, neagră ș'afumată, mindru 'mfrumșetată, zdrențele curgeau, vîntul le bătea, s'a strîns înaintea bordeiului să le ție popa cel nouă o căzanie. Dar ăla sāracu n'a putut să zică o vorbă legănată, că din păcate era mut din naștere.

— Bravo, dascăle! Vezi, așa mai înțeleg și eu! Al dracului de cuminte voda țiganilor. Dar să vezi, dascăle Vintilă, adică stai! Vino aici la masa asta, să ne mai șadă stupii că și așa nu avem. Vin beai dumneata ori bere?

Dascălului pare că i-ai luat neliuștea cu mîna! Clipește repede din ochi, și fără să-și dee sama își pune mîna sub nas și-și netezește odată mustățile și barba mestecîndu-le.

„Bere! Aia-i leșie, cumetre. Cine-a scornit-o să-i fi săcat porodița. Și eu nu știu cum a înbunit lumea! Vin doi oameni din țîrg morți de beți? Îți vorbesc cu fală o săptămînă că s'au îmbătat de bere! Beutură domnească! Hei, cumetre, să nu fie cu supărare, dar eu țin cu Cana Galileii.“

Mărgineanul aduce o jumătate de vin și se pun amîndoi la masă. Vintilă își moaie mustățile în vin, și-și tot ridică capul, pînă nu mai rămîne nici un strop în păhar. Apoi clatină odată din cap, se uită la păhar și la sticlă și zice odată: „Hm“.

— Ce zici, dascăle?

— Buruiană sădită de Dumnezeu, să îndulcască zilele oamenilor, cum zice apostolul Pavel. Dar berea d-voastră cine a sădit-o? Spun că bagă var în ea cînd o ferb și să feriască Dumnezeu cite amestecături îi dau. Am trecut odată pe lingă o fabrică de acelea.

— Prin orașe asta se bea acum vara, dascăle, că răcorește. Eu o țin, că mai vine dascălul pe-aici, judele și cite-odată și părintele.“

Vintilă se uită la păhar și clatină din cap. Boltașul pricepe și jumătatea gîlgăe.

„Hei, cumetre, cum se ticăloșește lumea asta! Cînd eram eu în floare, mergeam la un păhar de vin cu cine mă nîtlînam pe drum. Acum se aleg popa, dascălul și judele. Zic că-s fețele, vezi doamne. Ei is cei învățați și beu ca învățații, ei is domni și se desfac de cei de rînd. Cînd eram eu în vremea mea, umblam c'o ceată după mine, iar cînd mergeam cu irozii, nu încăpeam într'o crîsmă!

— Vezi dumneata, dascăle, că azi s'au schimbat trebile. Un dascăl învață 7—8 ani, un popă

cite doisprăzece. Știu atîta carte de te 'ncrucești. Mai 'nainte ce știaî? Ia să cînte 'n biserică, să boteze și să îngroape. Aștia cum s'or mai pune în rînd cu orice om?

— Tu gîndești că învață, cumetre. Nu 'nvață nimic! Din două trei cărți știi tot ce-i în lumea asta! Dar le arde lor să stee mult pe la oraș, să zvînte averea părinților și să nu facă nici o ispravă. Uită-te, cumetre, la mine! Eū cînd privesc la un om în ochi știi ce plătește. Și m'am uitat la dascălul cest nou, și nu plătește nimic. Hoho! țară, tu nu știi cum era odată. Atunci eram mai tot satul un singur om, și cei ce știaî mai multe spuneau și celor ce nu știaî. Azi? Vine Dumineca, ascultî slujba și te duci pe-aci încolo. Dacă te 'ntilnești pe drum cu popa, îți ridici pălăria și mergi în calea ta, și merge și el în calea lui. Dacă te 'ntilnești cu dascălul, tot așa. Și vezi, cumetre, aici e răul, că drumurile acestea nu se întilnesc! Nu vezi tu că dascălul ăsta e de 12 ani la noi și e tot străin încă?

Jumătatea se golește și vine alta, iar Vintilă își tot sughe mustățile. Începe să povestiască cum a fost el dascăl, cum îl iubiau școlarii și școlărițele, cum răsuna biserica Dumineca de cîntările tinerilor învățați de el. Vorbia cu glas încet, ca și cînd ar trezi o viață de mult trăită, numai din cînd în cînd — unde vorbea de-o faptă mare, de cîntece — ochii i se umpleau de unde ușoare de lumină, ce treceau grabnic. Din obraji părea că i se desprinde un zîmbet senin, dar trist. Rîdea cînd își aducea aminte de vorbele babii, cînd el umbla cu irozii la sărbătorile Crăciunului: „Vintilă, mă, mă Vintilă, ai grije că tu faci răsămîrîță“. Ochii i se umpleau de mîndrie cînd se gîndia cum l-a bătut odată protopopul pe umăr, în fața satului întreg, după ce s'a gătat slujba din biserică, și i-a zis: „Îți cîntă băeții ca prîvighitorile! Dumnezeu să-ți ajute, dascăle!“ Și le spunea

toate cu capul ridicat, privind cîte-odată țîntă la boltaș. În toată povestirea lui numai odată a oftat: cînd i-au închis școala.

Dar toate acestea îi vin așa de rar lui Vintilă în minte: cînd i se începe rău dimineata, și cînd e silit să vie aici la un păhar de vin.

La boltă mai dau și alți creștini, și cum e și crîsmă aici, creștinii pe 'nserate, cum vin dela muncă, mai trag cîte-o porție la măsea. Vintilă, sub toropeala caldă a vinului, se simte așa de bine, și abia tirziu îi vine în minte că nu va fi deschis nime porțița să intre caprele lui, să-racile, — averea ce a rămas după moartea babei să-î poarte numai el de grije. Iasă încet, pipăindu-și tăbacul de după șerpar, pășeste mărunt și pe 'ndelete și totuși se clatină. Din cînd în cînd se oprește: „Oare să fi slobozit cineva caprele în curte? Cine să le fi slobozit?“ Și merge iar, și cîte-odată îi vine așa ca o umbră de gînd, cum merge: „Le-a deschis baba“. Și nu se gîndește mai departe căci nu peste mult se oprește iar și-î vine gîndul cel dintîi: „Oare să fi slobozit cineva caprele în curte?“

Tirziu ajunge, dar caprele nu-s acolo. Vintilă se treacă la ochi și nu le vede. Dar cînd se deschidă porțița, se aude în curte behăitul caprelor. „Săracile!“ zice Vintilă și intră în curte. Caprele vin la el, îi ling mina. Dascălul le mîngăie pe cap, pe grumazi, pe părul aspru. „Săracilor!“ zice Vintilă și intră în casă. Își îndoașă pipa, o aprinde și se trîntește așa în pat. Ce să facă el acum? Ia să pipe, și-apoi, să adoarmă! Dacă ar putea dormi, dar nu poate! Vintilă cum stă în pat, în răstimpuri se ridică într'un cot și ascultă: se miră cum de nu aude pe Ileana horcăind. Apoi nu se mai miră, ci sloboade fumuri groase. Pipa sacă, nu mai cîntă nici țevea, și liniștea din odaie par'c'ar vrea să-l împetriască. Alta ar fi dacă ar trăi baba. Ar mai tuși împreună și le-ar mai trece din vreme.

I. Agirbiceanu.

TĂCERE...

Depart... departe 'n apusul de soare
Adoarme pe veci o minune...
Și vîntul îi cîntă molatic din strune
Și-adoarme povestea de-abia începută,
De nimeni știută,
Și moare.

Depart... departe te stingi liniștită,
În praful vieții pierdute...
Mor florile toate... Cîntări începute
Și visuri lăsate pe drumuri străine
Se sting lîngă tine,
Iubită.

Și 'n suflet... în suflet un cînt fără nume
Il simt cum de-abia se trezește...
Plîng stelele 'n ceriuri și luna jelește,
Jelește și pletele-î cad obosite,
Se frîng risipite
Prin lume.

Tăcere o clipă... Tăceți că-î durere...
În două mi-e inima frîntă
Și-o parte murit-a... iar cealaltă-î cîntă,
Îi cîntă și 'n groapă acum o coboară
Ușoară... ușoară,
Tăcere...
Z. Bârsan.

ADA-KALEH.

Putere năzdrăvană ce-a biruit munții, Dunărea străbate în virtejuri încheetura Balcanilor cu Carpații. De o parte și de alta a uriașului fuior de apă se înalță coastele păduroase ale munților. În dreapta peretele pietros se ridică chiar din marginea apei, lăsînd de abia o potecă pe urmele vechiului drum ce-a slujit lui Traian să-și aducă din Moesia proviziuni pentru armată; în stînga munții, mai puțin înalți, strîng, între ei și valuri, drumul de fer și șoseaua și se dau într-o parte din loc în loc, pentru a lăsa lărgime unui sat ca Verciorova, unui orașel ca Orșova.

Pe țărmul pietros dintre Orșova și Verciorova e o schelă pentru luntri, la care te duce o potecuță ce se răznește de șosea. Sub umbra rară a cîtorva carpeni și pruni ciongăroși odihnesc în orientul lor farniente cinci șease turci. Aū haine largi cu culorile șterse, cei tineri poartă fes, cei mai în vîrstă turban: murdari și trențăroși, de abia se mișcă cîte unul, biruind cu greutate căldura verii și lenea ce-l stăpînește; numai un moșniag, răznit de o parte, împletește la o plasă pentru pește. Minu-ește cu o dibăcie nervoasă ciocănașele de împletit și barba-i albă, turbanu-i lat, privirea neobicnuită și ușoara mișcare a buzelor fac din el un dervîș inspirat.

Legate de parî înfipți în țărm, cu prora sprîjinită pe prundiș, luntrele se mișcă în legănări molatece.

Ostrovul stă înțepenit în mijlocul Dunării, înconjurat de meterezurile lui de cărămidă zmăcinată. Pe roșul unui perete mai puțin ruinat stă scris cu litere mari: *Ada-Kaleh*. Tre-cătorul pe șosea e repede pofțit în cele patru-cinci limbi ale popoarelor vecine, rostite cu accent străin și cuvinte pocite, să se urce în cutare ori în cutare luntre.

Te urci într'una și Turcul, vîslind din greu cu două lopeți, te duce spre colțul acesta de viață orientală, în mijlocul unei lumi pe care noile condiții de viață aū prefăcut-o cu totul.

Insula întreagă e ruina prăpădită a unui labirint. Trece pe sub trei rînduri de ziduri de apărare, între care vor fi fost canale cu scurgeri regulate odată, acum mocirle negre cu

fața verde, în care sălășluiesc spurcăciuni și germenii de boală. În dreapta și stînga galerii întunecoase, pereți spărți și găuriți, chilii umede și scunde, surpături de cărămizi și de moloz. Poteca podită cu cărămizile dărîmăturilor, ridicată cu cîteva urme deasupra mlaștinelor, pătrunde pe sub bolți scunde; în perețele uneia din ele o inscripție cu încălțele-i slove, săpate în marmoră, va fi mărturisind poate de vitejia de odinioară a acestui cuib de neînfrînti.

Unele dintre încăperile cetății de atunci sînt locuințe nesănătoase ale urmașilor, care nu mai stau în vrednicia și puterea strămoșilor înviforați. Unde a rămas un loc deschis din dărîmături, aū clădit cîte o căsuță joasă, cu ferestrele mici, prăvălioare și barace ce se sprîjină și se pitulă printre ruine.

Înăuntru fiecareia același rost, aceleași mărfuri pentru cercetători streini, pe care-i atrage mereu raritatea și pitorescul acestui colț. Rahat oriental, așezat sub clopote de sticlă; în fereastra ce slujește drept vitrină fel de fel de nimicuri, pe care călătorii țin să le ducă cu ei drept amintire: țigarete, ciubuce, cești, păhăruțe, cărți postale ilustrate; în mijloc o masă drept tarabă, pe care stă dezvălîtă o pală mare de tutun, în fire lungi și galbene ca borangicul, iar în rafturile de pe pereți hîrtie de țigară și cutii cu țigări de toate formele și calitățile, de la cea mai inferioară fabricație bulgărească pînă la havanele marilor fumători.

Stăpîni stau pe pragul prăvăliilor și te poftesc cu înclinări plecate și cu vorbe dulci. Și dupăce ai spus multora: „Cînd m'oi întoarce... mai pe urmă,” trebuie să intri în sfîrșit în una dintre ele și stăpînul te slujește cu țigări, cu rahat și cu cafea turcească, despre care se spune că nicăiri nu e mai bună.

Sînt printre ei oameni care aū apucat timpuri bune și care acuma, înstăriți, se bucură de rodul muncii de altădată. Vezi pe la cîte o masă cîte un bătrîn neobicnuit de voinic, cu barba albă, ce-i cade în șuvițe pe piept, cu turban lat, ochii mari și ieșiți din orbite, roșii dar liniștiți, cu trăsăturile feții aspre, stînd învăluit în hainele lui largi și fumînd cu o gravitate deosebită din o mare nerghlea de

sticlă, în care apa bolborosește după fiecare pufăit ce trage fumul prin tubul acoperit cu măestrite împletituri.

În jurul unui astfel de bătrîn stau cei mic, de zile, de avere și de mîndrie, sorbindu-și din gură cuvintele rari, care vor fi spunînd din vremi apuse. Un astfel de bătrîn, care umblă pe la doctorii din Budapesta să-și prelungească bătrînețele de care-i pare rău — se vede — să se despartă, le e stăpîn și judecator mai mult decît administrația oficială sprijinită de un post de soldați ce stă totdeauna în insulă.

Pe zidurile mai mult bătute de soare și pe laturile mai deschise stau acățate coarde de viță, care adăpostite în cazanul acesta de munți, ferite de vremuri rele, și cultivate cu îngrijirea ce izvorește din pofta cu care doresc orientali lucrurile delicioase, dau struguri ce pe piața Severinului sînt o minune. Turcii îi duc lin în bărci și dezvăluie neatinse din frunze boabele de țîță albă, de malagă cu boabele rari cît nuca, de coarbă neagră, de razachie ca mierea.

În tot cuprinsul acesta umilit și prăpădit numai moscheia mai înșamnă ceva pentru ochii deprinși cu lucrurile mari, numai minaretul ei se zărește din depărtarea, care amăgește ochiul, făcîndu-te să crezi de zid turnul, pe care sărăcia de azi de abia l-a putut face din lemn văpsit.

Așa cum e însă, el tot mai picură în suflete balsamul răbdării și al resemnării. Spre el se îndreaptă femeî, care nu-s vestitele cadine ale haremurilor, ci niște umbre încovoiate, cu fața acoperită, învăluite într'un soî de rasă largă, spălăcită, prin faldurile căreia întrevezi nu forme, ci colțuri osoase. Ele clepăe din papuci, merg tăcute și singurate ca niște chipuri ale morții, spre templul lui Alah.

În urma lor vezi însă cîte o fetiță cu picioarele goale, cu fața descoperită, albă, de o deosebită finețe și fragezime, cu întreaga-i înfățișare așa de gingașă, cu ochii buni, așa de blînzi și așa de umezi, că te înduioșează. Sînt par'că îngerii acestui ținut al morții, acestor

catacombe, în care domnește dragostea numai a durerii și a întristării. Acolo nu vezi ris, acolo nu-s bucurii; cei ce-au vrut să le aibă, au părăsit acest loc al strămoșilor și s'au împrăștiat printre ghiaurii împărăției stăpînitore; orî au răspuns la chemările Padișahului, care i-a poftit de atîteaori să se strămute în strîmta împărăție pe care i-a cruțat-o urgia soartei.

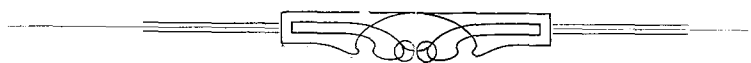
Cei mai mulți însă au rămas acolo, să moară pe cenușa strămoșilor și s'ar fi stîns de bună samă cu toții pînă acuma, dacă bunul Padișah nu le-ar trimite, din cînd în cînd, ajutoare și dacă Împăratul stăpînitor creștin, — n'ar fi făcut „pomană“ cu ei, cum îți spun cei ce-ți știu limba. Cu toate că fac parte adică din statul austro-ungar, ei au căpătat privilegiul de a nu plăti vamă pentru produsele orientale pe care le aduc din dreapta Dunării și mai ales din Turcia. Ei își pot avea astfel mai ieftin zahărul, orezul, tutunul, cafeaua, fără de care n'ar putea trăi. Statul le-a dat încă mai mult, dreptul de a putea vinde aceste produse, însă, — lezne de înțeles, — numai cu mărunțeaua, altfel locul acesta ar fi fost o spărtură, prin care s'ar fi scurs, lipsite de vamă, produse într'o ne mai pomenită măsură.

De aceea cînd te înapoezi din insulă, soldații păzitori au grijă să vadă dacă ai ascuns prin sîn, orî prin căptușeala hainelor mai mult de cît cele atîtea grame îngăduite. Iar în Orșova ei aduc în fiecare dimineață lunturi, încărcate cu zahăr, curmale, cafea, pe care le vînd în pachețele mărunte, într'un anumit loc, sub supraveghierea soldaților.

Așa trăesc.

Iar Dunărea bătrînă, care vine din ținuturi depărtate, care din vechimi pierdute în întunec a văzut prăbușindu-se în țărînă atîtea mări și știe povestea atîtor veacuri, atîtor neamuri mari și tari, trece mîndră, măreață și liniștită, zmăcinînd fără zor meterezurile, zidite de cei ce-au fost spaima zmeritului nostru popor, de cei ce-au năzuit la stăpînirea lumii.

G. C. Ionescu.

SE CER IȘURI.

*Maî prinde grîină sfîntă în strămoșești pămînturi,
Nu-î încă, frate, ceasul deșertelor suspine;
Și n'aû murit nici marii sămănători de bine
Ce merg cu dreapta 'n soare și-aruncă 'n patru vînturi.*

*O vin', să-ți culci urechea alături cu mine,
S'auzi zvîcnind pămîntul de rodnice avînturi,
Sauzi urcînd din sere dulci primăveri de cînturi,
Ca innuri de credință spre mugurul ce vine.*

*O frate! svîntă-ți plînsul cu sterpele-î revolte:
Spun graiuri din adîncuri, miresme spun prin bolte,
Că nu în multă vreme vom fi secerători...*

*Atunci vre-o ciocîrlie ne va trezi din noapte
Și'mbrățișafi ferice vom asculta prin zori:
„Secerători de visuri, recoltele sînt coapte!”*

A. Toma.

Victimele Peșterii Ialomicioara.

„Ce mai faci? De ce ești așa trist?
— Iată de ce sînt trist, trebuie să-mi petrec
un prietin, și nu găsesc o coroană.
— Nu te înțeleg. Coroană, pentru ce? Unde-l
petreci?

— Unde? La groapă!
— Așaa! Hm! Săracul băiat...
— Mai bine m'ai compătimi pe mine, căci
eu trebuie să-i duc lui coroana, iar nu el mie.
Și abia erî am mai dus unui alt prietin tot o
coroană...”

Celalalt, se uită în ochii vorbitorului ca și
cînd ar zice: „Pe mine nu mă păcălești așa, cu
una cu două, eu nu sînt prost!” Totuși politi-
cos adaogă:

„Dar bine, frate, cum de-ți mor prietenii așa?
Sper că mai ai vre-o cîțiva de rezervă?...”

— Iată, vezi, să-ți povestesc cum s'aû pe-
trecut lucrurile: astăvară locuiam pe lîngă munți,
și din pricină că sînt un bun cunoscător al lo-
calităților, amicii mei mă rugau să-i conduc.

— Ei și! ce are a face asta cu morții de erî
și de azi... Acuma sîntem în plină iarnă.

— Are a face, fiindcă eu aveam specialitatea
de a-i lua vii, întregi, pentru a-i întoarce ca
vai de lume. Pe unul l-am adus bolnav de febră
tifoidă; pe altul l-am adus înapoi pe targă;
pe altul l-am dus în desagiî cailor: capul și
minile erau într-o parte, trunchiul într'alta, iar
picioarele lui erau în desagiî de pe calul meu.

— Nu mai spune!

— Serios! Numai unul a scăpat mai teafăr,
dupăce și-a rupt obrazul de un pom, cînd a
văzut ce-l așteaptă, s'a dat jos de pe cal, a
căzut în genunchi și-a început să se roage de

mine să-l iert, că „nu mai face altă dată”
Asta a scăpat, dar ăilaltî ba. Rînd pe rînd, aû
început să dea ortul și azi se îngroapă ultima
victimă a excursiunilor mele.

Nu te uita așa mirat: cînd ai să cunoști
cauza acestei mortalități printre excursioniști, ai
să te miri de un singur lucru: cum de mai
trăesc eu?

Îți spun aci o singură excursie, după care
vei putea judeca așa cum se cuvine.

Speriat de halul în care-mi aduceam amicii
înapoi, nu mai îndrăzniam să fac nici o excursie,
dar atîta insistau pe lîngă mine vre-o cîțiva cu-
noscuți cu cari locuiam, atît plănuișeră să meargă
la Peștera Ialomicioara, încît pînă și obiectele din
casă știaû drumul într'acolo, iar hainele de
excursie și ghetetele ținuite le găsiam în fiecare
dimineață aproape de ușe, gata să plece singure.
Nu mai pomenesc de brînzeturile ce cumpă-
rasem, căci făcuseră picioare de atîta nerăb-
dare. Vreaû să spun numai în treacăt, că niște
brînză Kamembert, pe care o avea unul din
amicii mei, plecase într'un rînd pe poartă afară,
și fugea întins în direcția Peșterii.

Norocul nostru că gardistul de zi, la care
am făcut apel ca să aresteze pe fugar, a dat
cîteva țignale, a scos revolverul și dupăce a
alergat cîteva sute de metri după Kamembert
a reușit să-l aresteze, ajutat de trecători, și să ne
aducă înapoi brînzoiul recalcitrant.

În sfîrșit, dupăce eu am luat toate măsurile
necesare, punînd pe fiecare să-și facă testamentul
și să dea la biserică bani pentru slujbele ce
aveau să li se țină, am plecat, asigurînd pe
fiecare, domnișoară, damă sau domn, că-i voi

pune dricul meu la dispoziție, dricul la care eram abonat cu anul, pentru a putea servi prietenii mei mai prompt.

În fond, însă, eram bucuros; speram să mă întorc de astă-dată bogat, sau dacă nu, cel puțin cu un câștig enorm, căci aveam mulți fricoși în caravana mea.

Dela aceștia nădăjduiam mult: știam că Eforia plătia cu metrul cub ori ce prăpastie astupată, în parte, sau în întregime, și credeam să umplu cel puțin trei sau patru prăpăstii cu jumătate din Caravană.

Și cu gândul acesta am luat-o prin cele mai afurisite locuri. Dar, înzadar, se vede că eu călcasem cu stîngul cînd pornisem de-acasă.

Cum treceam pe lângă o prăpastie care merita să fie astupată, sau măcar privită, cucoanele și domnișoarele țipa să le ia prăpastia din drum că le vine amețală, că li-e frică, și cite alte lucruri nepoetice, în loc să cadă în extaz și în neant; adică s'o porniască la vale fără atîtea fasoane.

Pînă am eșit din pădure ca să o apucăm spre „Virful cu Dor“, eu n'am avut nici o bucurie mai deosebită, afară de cîteva momente, cînd o domnișoară, rostogolindu-se de pe cal, o pornise înspre prăpastie. Dar bucuria mea n'a ținut mult, căci un zăpăcit de tînăr, care făcea curte domnișoarei, s'a repezit după ea și a oprit-o în drum, tocmai cînd credeam că o să câștig, pe urma ei, cel puțin o mie de lei, socotind a cîte zece lei metrul cub de fată.

Lîngă „Virful cu Dor“, eram să ne așezăm la masă, dar cînd să deschidem desagii cu merinde, a sărit ceva, ca o lighioană, dintre mîncări și-a rupt-o la fugă spre Peșteră.

Era afurisitul de Kamembert: i se păruse că umblam prea încet, și acuma o zbughize la deal în sus, singur. Cîțiva din noi s'au luat călări după el, să-l prindă; căci am fi economisit un cal dacă reușea vreunul să-l încalece; dar în van, căci toate eforturile au fost zadarnice. Caii cei mai buni au fost biruiți la iuteală de conglomeratul acesta alergător. Par'că era în automobil așa fugea, trăzni-l-ar sfîntu Ilie.

Pînă sa ne venim în fire din uimirea ce ne-a produs dezertîunea aceasta, ne apucă un vifor extraviolet, care îmi umplu pentru cîteva clipe inima de noi speranțe. Însă din păcate vijelia care s'a dezlănțuit n'a luat decît vre-o patru pălării de dame și toate pălăriile bărbătești, ducîndu-le gratis pînă în Sinaia și de-acolo în Prahova. Spun unii, cari au călătorit, că au văzut aceste pălării duse în jos pe Dunăre și pe Marea Neagră; iar alții afirmă că le-au văzut trecînd din Marea Mediterană în Oceanul Atlantic, și că englezii, la Gibraltar, au tras cu tunurile asupra lor, bănuind că sînt niște sub-

marine noi. Dar nu cred ca aceste să fie toate adevărate.

La un moment, vîntul, schimbîndu-se, ne-a dus, mai mult pe sus, în cîteva minute pînă lîngă Peștera Ialomicioara, și aci, ca și cînd și-ar fi făcut datoria, a încetat brusc. Cînd să ne bucurăm de serviciul ce ni s'a făcut de cătră buna madam Natura, auzim dela Peșteră niște țipete oribile.

Privim prin ochiane și ce vedem? Sfinții părinți dela Peșteră, înar-nați cu topoare, cu ciomege, cu bolovani, se luptau împotriva unei fiare grozave care amenința să-i minince.

Se rugau bieții la Dumnezeu și țipa după ajutor:

— Săriți, lume, că ne mîncă, săriți că ne prăpădește dihania. Săriți! nu ne lăsați!

Închipuie-ți, Kamembertul se războia cu niște sfinți părinți mascați, ca să intre în curtea Mănăstirii și bieții oameni, fiindcă nu mai văzuseră așa o lighioană, crezînd că o să fie distrusă împreună cu Peștera, se luptau din răsuperi să-și apere viața și ce mai aveau pe de lături.

Cînd ne punem noi caii în galop într'acolo, se face o tăcere bruscă, și, ca la vre-o trei sute de metri, auzim o clefăitură de fâlci.

Îngroziți, noi, cari știam de ce era în stare Kamembertul nostru, o rupem la fugă, să mai scăpăm măcar pe vre-unul din sfinții părinți ca să fie cine să ne țină lumina în Peșteră. Dar cînd sosim, rămînem consternați de cele ce zărim: Kamembertul mîncase pe bieții... pardon, Sfinții părinți mîncaseră pe bietul Kamembert.

Cum ne-au zărit apărătorii Peșterii, ne-au întrebat dacă nu cumva mai vine vre-o dihanie de-acestea, că „mult e bună și gustoasă“...

Noi eram gata să ridem, dar cînd ne-am apropiat mai mult și-am văzut în ce hal de necurătenie erau sfinții părinți, abia atunci ne-am explicat de ce s'a apărut atît de eroic bietul răposat: numai groaza, de-a fi mîncat de ei, îi dăduse atîta putere de rezistență; și el murise mai mult sufocat, fiindcă mirosul lor întrecea cu trei sute la sută pe al său...

Cîtorva cucoane le-a venit rău cînd au văzut extrema lipsă de curătenie și îngrijire dela Peșteră.

Noi, întîi am crezut, că fiecare din călugări are cîte o mască pe obraz, în realitate însă erau straturi antidiluviane, probabil din epoca terțiară, dacă nu secundară, straturi de diverse compoziții geologice.

Se crede, în genere, că diluviul a fost dat de D-zeu pentru ca să-i mai spele, dar cînd, după patruzeci de zile și patruzeci de nopți de ploaie și înec, Preasfîntul a văzut că nu reușește nici măcar să moaie un strat de pe obrazele acestea, și-a făcut socoteala cam astfel:

„Cu ăștia nici un diluviu de zece ani nu o scoate la căpății... Dacă mai urmez încă vre-o zece zile, socotind câte un ban sacaua de apă, ăștia mă scot la covrigi!”

Și-a renunțat.

Pentru locuitorii peșterei lucrul este explicabil, și ei explică foarte simplu această îngrijire cu care acumulează straturi peste straturi.

Întîi le-ar veni enorm de greu, să se scape de aer. Un inginer de mine le-ar fi propus să întrebuițeze dinamita, dar cum e cam scumpă ei au renunțat la acest plan; și-au renunțat din imboldul ce-l au pentru liniște și nemișcare, dar mai ales fiindcă așa cum sînt, sînt apărați iarna de frig (căci ar trebui geruri polare ca să pătrundă așa straturi), iar vara le ține de răcoare. Ne-am îngrijit de cei leșinați, dar greu.

În sfîrșit, pînă am deșteptat pe cei adormiți, pînă am reușit să facem pe cucoane să renunțe la moarte, au trecut vre-o cîteva oare. Cu chin cu vai ne-am dedat cu aspectul și cu parfumul prea cuvioșilor locuitori ai Peșterei, dar vai! nici nu știu cum e Peștera pe dinăuntru. Am fost prin ea. Cîțiva din Caravană erau să-și lase oasele pe acolo, sufocați de aroma celui care ne conducea. Și aci ași fi pierdut eu enorm căci în Peșteră n'ai voie să strici, sau să îndrepti nimic.

În sfîrșit, cînd am eșit, năucii, buimăcii complet, cîțiva erau decisi să moară acolo, dar numai gîndul că vreunul din călugări o să le stea de veghie, i-a oprit din această hotărîre.

Ni s'a pus la dispoziție o odaie alături de aceea a unui sfînt părinte: și stătea sfînta murdărie de-o palmă pe saltea, iar peste necurătenia saltelei, era „aceea” a unui cearceaf pe care acumulari de tot soiul îl făcuseră mai gros decît o plapumă, și ceva mai strălucitor decît o cizmă văcsuită.

Unul din noi, obosit, s'a așezat pe ceva care aducea cu o laviță, și a simțit-o că începe să miște... Mai mare spaima decît toată treaba, dar ne-am revenit ușor din spaimă, căci nu era decît sfîntul guoî ce se adunase în decursul veacurilor acolo, și care pînă acuma căpătase o viață proprie și chiar și o aromă specială.

Am vrut să punem de mămăligă, dar ceaunul și chiar și sfîntul făcăleț aveau aere de bușteni și de stînci de mămăligă... și nu erau de mișcat din loc.

Văzînd că mai mulți umblau să-și dea duhul, iar domnișoarele cădeau dintr'un leșin într'altul, am pornit cu greu, înspre casă, și eu zori am mai ales că speram să umple cîți-va vre-una sau două prăpăstii de-ale Eforiei.

Pe drum, cînd am eșit din zona mirositoare, au început cu toții să se întremeze, dar le pierise veselia... Chiar și pe mine, deși obișnuit

cu astfel de priveliști și mirezme, mă cam tîmpise contactul cu prea sfînta murdărie dela peșteră.

La o lună după sosirea mea în capitală, am aflat că au murit pe rînd, întîi domnișoarele, apoi cucoanele, apoi cei mai slabi din bărbați, iar azi se îngroapă cel din urmă.

Am mai rămas eu din Caravana de-atunci. Dacă ași fi știut că Peștera și cu frumusețile ei are un efect „à la longue”, m'ași fi pus tovarăș cu dricarii capitalei și ași fi cîștigat mult mai sigur decît pînă aci... Dar ce vreî să fac, n'am avut noroc, azi sînt ruinat; dricarii cîștigă și eu perd mereu. Acuma, aștept să-mi vină și mie rîndul, ca să mor de efectele produse de splendidele lucruri ce-am văzut în această ultimă a mea excursie.

Acuma mai am o singură și ultimă dorință, anume: să găsesc o coroană pentru prietenul meu, și-apoi, dacă voi muri și eu, să dea D-zeu să-mi fie țărina ușoară, căci mult am suferit.

— Să te audă D-zeu! adaugă prietenul cu un aer de compătimire.

Vasile Pop.

VERDE, FRUNZA-I VERDE.

Haidem, dragă, să ne 'mpace
Taina bolților pădurii.
Pat frumos din Flori-ți-oîu face
Odiu mei să te desmerde,
Sărutîndu-ți colțul gurii...
Verde, frunza-i verde.

Să cutreerăm noi singuri
Strimtele cărări perdate
Și prin rariști și prin crînguri
Să uităm prin codrul verde
Vechile dureri trecute.
Verde, frunza-i verde.

Fermecați de-aceleași gînduri
Prinși mereu de subsuori
Ne-or privi copaci 'n rînduri
Și șagalnici ne vom perde
Printre frunze, printre flori...
Verde, frunza-i verde...

G. Prut.

Andante.

Din „Mănăstirea Argeşului”: Visul lui Manole.

I. Mureşian.

Manole

Pian

p.

soa-p-tă de sus a -- e-rea mia spus că oriceam-lu-er-a no-po-tea ear s-e-va sur - po-a

mf Păi om hotă-rî in zăd de a ză-di cea-r-tăi so-ti-o-a-ră cea-r-tăi so-ri-o-a-ră

rit. ca-re sa i-e mâni în ro- De ză a-ducând bu-ca-tă la soț ori la

rit. *dolce*

Allegro con passione

fra - - - te. Deci da-că vo-ți ca-se is-pră-viți sfin-ta mănă-sti-re

po-pantru pome-ni-re fo-noi de nea-pu-căm cu do-tu de ju-răm. Hăi să ne le-

găm taina so-păs-trăm. For-ce so-ti-oa-ră for-ce so-ti-oa-ră mănă-știi de

re in-tai sa i-vi fo-Pe ea so-jor-tim în zăd so-re Dim.

Alla brece Cor.

IACOB MUREȘAN.

La 1 Ianuarie 1888, iubitorii de muzică românească se împărtășesc de-o bucurie mare: dl Iacob Mureșan, profesor de muzică în Blaj, le-a trimis primul număr din „*Musa română*“, revistă mare și frumoasă, cum n'am mai avut alta, nici dincoace și nici dincolo de Carpați.

Revista a fost salutată cu multă însuflețire, sprijinul material însă n'a stat în proporție nici cu greutățile și jertfele împreunate cu editarea unei astfel de reviste, nici cu așteptările redactorului ei care, temperament de adevărat artist, era convins că noua revistă de muzică va fi îmbrățișată, îndată la început, cu o căldură, care să-i asigure existența pe ani înainte. Publicul mare, mai ales cel românesc, nu-l poți cuceri în răstimp de câteva luni. Îți trebuie multă pricepere, multă râvnă de muncă și multă încredere în izbînda finală a cauzei ce reprezintă, ca să nu te descurajeze indolența — firească între împrejurările de-atunci și astăzi — a publicului românesc.

Pricepere și râvnă de muncă a fost la dl Iacob Mureșan, poate ca la puțini alții, dar i-a lipsit încrederea. Și „*Musa română*“ a încetat cu apariția încă la sfîrșitul aceluiaș an.

Indemnăt de prietini, dl Mureșan face a doua încercare. La 1894 „*Musa română*“ apare din nou, cu acelaș cuprins bogat și frumos. Pe la mijlocul anului 1905 însă înceată din nou. „Unica revistă muzicală la noi să nu poată exista la un popor de trei milioane?“ Și dl Mureșan, desiluzionat, pune condeiul din mînă.

Dragostea pentru arta sa, atît de apropiată firii Românului, n'a slăbit însă. L-a muncit ani lungi și-a hrănit cu focul ei idea reînființării revistei.

Astăzi stăm în fața unui fapt împlinit. Cu începerea anului 1906 „*Musa română*“ va apărea din nou. Ne place să credem că de astădată dl Mureșan va intra în luptă cu mai multă încredere în izbînda finală a muncii sale ideale și nu se va lăsa descurajat de-o eventuală nereușită temporală. Încrederea publicului românesc și-a cîștigat-o deja, în deplină măsură, prin talentele sale necontestate de nimeni și, sintem convinși, încrederea aceasta se va manifesta într-o formă demnă de marea lucrare ce-o

întreprinde acum prin reeditarea revistei sale „*Musa română*“.

Domnul Iacob Mureșan, al cărui portret îl dăm în numărul acesta, s'a născut în Brașov, la 29 Iunie 1857. Părinții lui, — Iacob Mureșan, redactorul pe vremuri al „*Gazetei Transilvaniei*“ și director gimnazial, și Sevastia n. Nicolaș — de cu vreme au observat talentul lui muzical și s'au îngrijit, prin angajarea de profesori instruiți, să-i promoveze dezvoltarea. Primii lui profesori au fost pianiștii Waiwar jun. și mai tîrziu Nowotni.

La vrîsta de 6 ani debutează pentru prima dată la un concert aranjat, în Brașov, de violinista Elisa Circa. Micul artist, înzestrat cu un spirit vioi și auz muzical fin, cîntă la pian „*Deșteaptă-te Române*“ și seceră aplauze frenetice.

La 1871 compune un cadril „*Cunună de flori române*“, executat, la balul „*Reuniunii femeilor române din Brașov*“, de către muzica regimentului 2. Rînd pe rînd apar și alte compoziții, parte în București, parte în Viena (cadrilul „*Aurora*“, la C. A. Spina).

Intrînd apoi în gimnaziul superior, nu mai are răgaz să se ocupe cu muzica. O uită pentru un moment și hotărăște să se facă inginer.

La 1876 merge la Viena, unde se înscrie la Polytechnică. Venirea lui în această capitală e hotărîtoare pentru cariera lui.

Avînd prilej să asculte compozitori și artiști cu renume, din nou izbucnește din el dragostea pentru muzică. Publică din nou cîteva compoziții.

La 1878 e chemat de profesor de muzică la Năsăud, unde nu stă decît un an, ca în toamna anului 1879 să meargă la Lipsca, ca elev al conservatorului, unde i se deschide prilej să-i auză pe Liszt, Rubinstein, Popper, Schumann, Ioachim, Brahms și alte celebrități muzicale. Din acest timp datează marea uvertură „*Ștefan cel Mare*“ pentru orchestră, vre-o 30 cîntece pentru voce, și a. m. La 1883 părăsește Lipsca și în toamna aceluiaș an e numit profesor de muzică la liceul din Brașov și ales dirigent al corului bisericesc dela Sf. Nicolae și conducător al „*Reuniunii de muzică*“. Aici crează cea mai frumoasă compozițiune a sa „*Mănăstirea*

IACOB MUREȘAN.

Argeşului", pentru cor, soli şi acompaniare de orhestră. O lucrare în stil clasic, de netăgăduită valoare. (Publicăm şi noi un fragment: „Visul lui Manole“).

În toamna anului 1885 trece, tot în calitate de profesor de muzică, la Blaj. Venise cu mari speranţe şi multe planuri de muncă, dar împrejurările nu i-au permis să şi le poată realiza. Aici edă la 1 Ianuarie 1888 prima revistă muzicală românească: „Musa română“.

E o comoară bogată, o enciclopedie muzicală această revistă. Dacă împrejurările nu i-au putut asigura existenţa, un scop totuşi a ajuns dl Mureşan: răspîndirea comorii noastre nepreţuite de cîntece.

Activitatea dlui Mureşan pe terenul cultivării muzicii româneşti n'o putem aprecia, după vrednicia ei, în cîteva şire scurte ce ne stau la dispoziţie. Compoziţiile lui, bisericeşti şi româneşti, umplu volume întregi — netipărite.

Ca profesor a făcut şcoală. O pleiadă de compozitori apreciaţi au primit dela el educaţia lor muzicală. — V. Cherebeşiu, Emil Ştefanuţ, actualul profesor de muzică în Năsăud, Wilhelm Şorban, Dr. Tiberiu Brediceanu, Camil Negrea, A. Bena şi mulţi a. au fost elevii lui.

Înceiind, trebuie să accentuăm din nou, că faţă de măistrul Iacob Mureşanu publicul românesc are mari îndatoriri. La ce înălţime s'ar fi ridicat un talent atît de puternic între străini? Şi cum l-am sprijinit pînă acum noi?

„Musa română“ a încetat în două rînduri, compoziţiile măistrului Mureşanu zac puse la dosar, năpădite de praf.

Sperăm însă că astăzi, cînd avem un public cu o mai înaltă cultură muzicală, va afla altă primire „Musa română“ — şi se va deştepta în sfîrşit şi interesul pentru publicarea operelor muzicale ale acestui, fără îndoială, cel mai mare dintre artiştii muzicali din ţara noastră.

CRONICĂ.

Cătră cititori. Cu acest număr încheiem al IV-lea an al *Luceafărului*, din care prilej mulţumim tuturor aceluia, cari ni-au dat mîna de ajutor întru realizarea gîndurilor noastre bune. În viitor vom urma aceeaşi cărare dreaptă, care ne-a adus la deplină izbîndă. Vom asculta numai de glasul conştiinţei noastre şi de dorinţele juste ale cititorilor de-a nu sălăslui în coloanele revistei noastre decît rodul minţii cumpanite şi sentimentele inimii curate.

În cursul anului ce urmează, avînd sprijinul celor mai de samă ai vieţii noastre literare şi

artistice din România, reuşind să punem baze solide institutului nostru de arte-grafice, înzestrat cu materialul cel mai modern şi cel mai artistic, izbutind să grupăm în jurul revistei forţele cele mai de samă dela noi, sperăm că vom mulţumi pe deplin aşteptările cititorilor, cărora le rezervăm cele mai frumoase surprize.

Numărul viitor, dela 1 Ianuarie, va cuprinde numeroase ilustraţiuni, reproducînd pictura de pe cupola catedralei din Sibiiu de dl Octavian Smighelschi. Coperta va fi lucrată în 5 culori, cu motive româneşti, iar Isus Cristos din mijlocul cupolei dela catedrală va fi reprodus în colorile originale.

Toţi aceia cari vreau să primiască acest număr sînt rugaţi să ne trimită abonamentul pînă la sfîrşitul anului curent.

Cei puţinî întîrziaţi cu achitarea abonamentului pe anul 1904 nu vor primi acest număr, dacă pînă la încheierea anului c. n. vor binevoi a ne trimite suma ce ne datorează.

În anul viitor redacţia noastră va publica şi un **Almanach**, cu ilustraţiuni bogate, bucăţi literare inedite, informaţiuni literare şi artistice, dări de samă asupra mişcării culturale dela noi şi din străinătate şi alte articole de interes pentru lumea cărturărească.

Ilustraţiile noastre. Paginile acestui număr le-am împodobit cu două capdeopere ale picturii clasice. Madona Sixtină e una dintre cele mai splendide icoane ale lui Raffael, născut la 1483 în Urbino, mort în Roma la 1520, iar Concepţiunea Mariei e o celebritate a pictorului spaniol Murillo, născut la 1617 în Sevilla, mort tot acolo la 1682.

În anul viitor, avînd sprijinul unui adînc cunoscător al picturii clasice, vom începe reproducerea tablourilor celor mai celebre din diferitele şcoale, însoţindu-le cu mici studii informative. Astfel pe lîngă operele de artă ale picturii române, pe cari le publicăm în fiecare an, cetitorii vor cunoaşte în reproducere splendoarea vecinică a artei clasice, după terminarea căreia va urma, rînd pe rînd, pictura şcoalelor moderne.

Ziar românesc în Budapesta. Paştile anului viitor vor da prilej creştinului român să serbătorească, pe lîngă învierea Domnului, o Înviere naţională, să-şi facă semnul sfintei cruci şi pentru întruparea şi ducerea la izbîndă a gîndului ocrotit de fruntaşii cei buni şi drepti ai neamului nostru.

Atunci, conform *Apelului* semnat de cîțiva fruntași ai partidului național, va apărea aici în Budapesta un mare ziar de zi redactat de cei mai de seamă scriitori ai noștri și care va fi chemat să scutiască pe deplin obștea românească să mai ocrotească la casă ziare străine.

Nădăjduim că în fața acestui fapt împlinit vor amuți toate ambițiile locale de-a mai spori ziaristica noastră cu organe de prisos.

E datorita tuturor celor luminați și celor buni să s'adune fără preget în jurul acelora cari prezintă toate garanțiile morale și materiale pentru o strălucită izbîndă.

Concurs. *Di C. I. Istrati*, comisarul general al Expoziției românești din București, publică următoarele premii:

Premiul I	Lei	150
" II "	"	100
" III "	"	50

pentru adunarea datelor relative la modul după care sătencile vâpsec linurile de bumbac, cîneapă, in și altele. Deasemenea modul cum vâpsec ouăle și florile caselor; aluaturile, vinul, rachiurile, precum și cum își pregătesc sulimaturile pentru față; instrumentele cu cari se servesc pentru aceasta și orice alte însemnări.

Pe lîngă descrierea de mai sus, făcută în mod citeț, concurenții vor trimite fire de lînă, mătase, etc., diferit vâpsite, bucățele de țesături sau alte obiecte zugrăvite, ouă încondeiate, etc., precum și rădăcinile, florile, lugerii (tulpinele), frunzele sau cojile și unele instrumente ce întrebuințează.

Data concursului: 1 Septembrie v. 1903.

TUTUROR CITITORILOR NOȘTRI

SĂRBĂTORI FERICITE!

„LUCEAFĂRUL”

DĂRI DE SAMĂ ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Domnul *Onisifor Ghibu* a scos și în broșură separată studiul său „Limba nouălor cărți bisericești”, publicat mai întîi în ziarul „Telegraful Român”.

În cele 102 pagini ale acestui studiu, lucrat cu multă pricepere și sîrguință, ni se arată monstrositățile de limbă din publicațiile bisericești editate de sf. Sinod din București. Frumoasa limbă bisericească din bătrîni, care astăzi împrumută cele mai alese podoabe chiar și poeziei,

(Coșbuc, Goga) în cărțile tipărite în zilele noastre o regăsim așa de schimonosită, în cît e aproape de nerecunoscut. Drept pildă cităm: „fetele împăraților sînt între damele Tale de onoare, Doamne!”

Em. Gârleanu-Emilgar: *Bătrîni, schițe din viața boerilor moldoveni*, București, Minerva 1906, pp. 250, preț L. 1:50.

N. N. Beldiceanu: *Chipuri dela Mahala*, București, Minerva, 1905. pp. 203, preț L. 1:50.

Institutul de editură Minerva ne-a făcut în săptămînile din urmă o mulțime de surprize din cele mai frumoase prin editarea scrierilor pleadei de autori tineri cari hotărîsc curentul sănătos ce stăpînește literatura noastră de azi.

Recomandăm cetitorilor noștri astăzi volumele celor doi moldoveni: dl Emil Gârleanu, harnicul sublocotenent în armata română, care sub pseudonimul Emilgar e cunoscut celor ce urmăresc frumoasa revistă bărlădeană: „Făt frumos,” a cărei suflet e, — și dl N. Beldiceanu, fiul poetului cu acelaș nume.

Amîndoi s'au specializat în volumele citate mai sus în cite-o direcție, descriind fiecare cite un colț de viață românească. Cel dintîi a aprofundat cu mai mult succes viața boerimeii moldovene, care azi se stinge, decît al doilea traiul din mahalalele orașelor românești. Nu se poate contesta dlui Beldiceanu nici spiritul de observație destul de ager, nici talentul de a îngheba o povestire în jurul unui conflict sau „a unei întîmplări, dar nota sa originală e prea puțin marcantă și se pierde uneori sub influința covârșitoare a măestrilor săi. Dl Basarabescu a arătat prin „Nuvele” sale că viața clasei celor mici, cari sînt numai spoii cu cultură europeană, mai poate da multe subiecte celui ce se apropie de ea, după marele Caragiale. Dar părțile nouă pe cari a știut să le descopere dl Basarabescu, nu le găsim descoperite decît rare-ori la dl Beldiceanu, care repetă prea adeseori întorsăturile cuvintelor străine ale acestor mahalagii, a căror limbajă ne e cunoscut din „Noaptea furtunoasă” și din „Scrisoarea pierdută.” Mai multă originalitate întrunindu-se cu calitățile incontestabile de bun povestitor, vor asigura dlui Beldiceanu un succes mai mare.

Dl Gârleanu se apropie în felul cum povestește de dl Brătescu-Voinești. Eroii schițelor sale nu sînt oameni puternici, capabili de acțiuni zguduitoare; el nu caută conflicte interesante, ci se apropie cu dragoste de acei oameni slabi, dar buni și cinstiți, cari se sting azi unul cite-unul, neputînd ținea piept cu curentele nouă, cari cer tărie în luptă și viclenie în viață. Tragicul acestei clase de oameni nu ne zguduie, ci ne înduioșează. Și chiar nota aceasta duioasă stăpînește volumul. Ea i-a fost dată autorului de iubirea ce-o păstrează pentru eroii sei. Prin descrieri nepretențioase, prin povestiri aproape fără de acțiune a știut însă să ne zugrăviască niște icoane, cari ne atrag, din cari se degajază atîta noblețe sufletească, încît ne cîștigă dela început simpatiile pentru acei bătrîni rămași copii și sub cununa lor de păr alb. Schițele aceste îți fac bine cînd le ci-

tești, iar autorul lor ne-a arătat că e măestrul mare care n'are nevoie de nici un artificiu pentru ca să ne încâtușeze luarea aminte. Cetiți „Intr'o Duminecă” și veți găsi un interior zugrăvit atît de frumos, încît el se înșiră de-a-dreptul lîngă episodul faimos cu Fimușca și Fomușca din romanul lui Turgheniev. X.

POȘTA REDACȚIEI.

„Barzii Walesiani” nepublicabilă. Traducerea slabă.
Sonet-ul

Simțit-ai cînd se 'ntoarce plîpînda primăvară
Semînă legănată pe-al vremilor talaz
Cum sufletu-ți invie și uită de necaz
De grija de nevoie, de clipa cea amară?

nu spune absolut nimic, fapt care, bine înțeles, ne întristează.

Cîntec de primăvară ni se pare o gimnastică de versificație nereușită.

Codri zarea 'ntunecă
Sara, într'amurg
Apele a unecă,
Soptitoare curg.

Totul farmec capătă;
Sunet de tălângi;
Lună plină scapătă
Scînteind prin crângi.

Frunza doru-și leagană
Ramurile mișcă!
Doina jalea-și tragă-nă
Suspînind din trișcă.

Păcat de strofa din urmă. Ceialaltă poezie se va publica.

Dendi. Poezia „Dreptatei” e „groabă.” (Să folosim cuvîntul dtale „băstinaș”).

Ascuns sub tulpina inimemî zace
Un dor ce în viațamî nu îmi dă pace.
Și cînd acest dor zalele's arde
Se svircolă, fuge, se rupe din ele
Atunci sufletumî devine ferice

Si dorului urmaî să caute se duce.
Ear dorul merge la sînta Dreptate
Să caute, să întrebe de a noastră parte.
Si îi zice dorului: — —

Și-î zice dorului 28 de versuri fără înțeles, de cari sărmana tot atît de mult se va fi speriat cași noi.

Aga. In singurătate la un mic foc aprins
Era un om, de mare durere cuprins...

Regrete, amice Aga!

APARE:

La 1 și 15 a fiecărei luni, stil v.
Prețul acestui număr 50 bani. —
Pentru România 65 bani.

ABONAMENTUL:

Ediția de lux: — — 20 cor. la an
Pentru străinătate: 25 " " "
Ediția simplă: — — 12 " " "
Pe jumătate de an 6 " — —
Pentru străinătate: 16 " la an

Redacția și Administrația:
IV., Strada Zöldfa, Nr. 7.

Red. resp.: MIHAI STAN.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Rugăm toți abonații noștri cari nu și-au achitat încă abonamentul, să binevoiască a ne trimite sumele ce ne datorează. Preoți și învățători, abonații cu numărul pe fășie: 16. 17. 18. 19. 20. 21. 3. 24. 29. 30. 31. 54. 91. 94. 104. 184. 187. 201. 204. 220. 2013. 2040. 2071. 2075. 2085. 2086. 2092. 2118. 2126. 2142. 2147. 2153. 2155. 2156. 2164. 2184. cite 7 cor. — Nrele 25. 26. 52. 2048. 2127 cite 4 cor. — 2020: 5 cor. 50. — 2177: 5 cor. 25. — 224. 2095 cite 3 cor. 50. — 22. 93. 103 cite 3 cor.

ARDELEANA

Institut de credit și economii, Societate pe acții. Sediul Orăștie, casele proprii. Fondată la 1885. — Capital social: 500,000 cor. — Fonduri: 400 de mii coroane. — Starea depunerilor: peste 2.400,000 cor. — Primește:
Depunerî spre fructificare, dela particulari cu 4%
— Darea de venit după interese o solvește institutul separat. —
Depunerî și ridicări făcute prin poștă se efectueasc cu întoarcerea poștei.

Cumpărați „ILUSTRATE” ed. „LUCEAFĂRUL.” Seria de 20 bucăți 1.20 b.

Cu numărul prim ce va apărea la 1 Ianuarie 1906, intrînd în anul al V-lea, deschidem ABONAMENT NOŪ la revista literară

LUCEAFĂRUL

— Abonamentul se plătește înainte! —

UNGARIA:

Ediția simplă:

un an . . . **12 Cor.**
6 luni . . . **6 „**

Ediția de lux:

un an . . . **20 cor.**
6 luni . . . **10 „**

ROMÂNIA:

Ediția simplă:

un an . . . **16 cor.**
6 luni . . . **8 „**

Ediția de lux:

un an . . . **25 cor.**
6 luni . . . **13 „**

Pentru învățători și preoți săraci un an în Ungaria 7 cor., în România 12 cor.

Administrația, IV. Str. Zöldfa Nr. 7.

CEL MĂI FRUMOS DAR de Crăciun:

Bartolomé Esteban Murillo:

Concepțiunea Mariei.

Rafaelo di Giovanni Santi:

Madona Sixtină.

Reproducție pe hartie specială de lux. Se pot pune în cadre.

Prețul cite 50 bani.

—||o||—

SCOARȚE

pentru LUCEAFĂRUL. Legătură elegantă în pînză, cu ornamente frumoase.

Prețul 2 cor. trimise franco.

—||o||—

CE SĂ CUMPĂRĂM COPIILOR?

Pentru cei mici:

„Povești de Crăciun“

Fiecare poveste, tipărită elegant pe hartie durabilă, e împodobită cu numeroase ilustrații în color. **Prețul 1 ex. 1.50 b. și 10 bani porto.**

Pentru cei mari:

VOLUMELE edit. «LUCEAFĂRUL»

—||o||—

NUELUȘA

REVISTĂ UMRORISTICĂ ILUSTRATĂ ÎN COLORI.

Numărul 1 apare la 1 Ianuarie

Ungaria:

1 an 8 cor. 6 luni 4 cor.

Pentru învățători, studenți și preoți săraci:

1 an 6 cor. 6 luni 3 cor.

Institut de arte grafice și editură „LUCEAFĂRUL.“

